

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни**

«СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОЗВІЛЛЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»

Галузь знань – 02 Культура і мистецтво

Спеціальність – 028 Менеджмент соціокультурної діяльності

Освітньо-професійна програма – Менеджмент культури

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Харків, 2024

Робочу програму оновила: Потьомкіна Н. З.
доктор філософії, викладач кафедри психології, педагогіки та філології

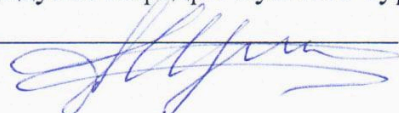
Мова навчання: українська

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 15 серпня 2024 р

Завідувач кафедри менеджменту культури
та соціальних технологій Геннадій АФЕНЧЕНКО

Робочу програму затверджено на засіданні ради факультету культурології
та соціальних комунікацій
Протокол № 1 від 26.08.24

Голова ради факультету Наталя КОРЖИК

Зміни в робочій програмі затверджені на засіданні кафедри
Протокол № 10 від 20 листопада 2024 р.
Завідувач кафедри музейно-туристичної діяльності
 Анатолій ЩЕРБАНЬ

Зміни в робочій програмі затверджені на засіданні ради факультету
культурології та соціальних комунікацій
Протокол № 6 від 21.11.24

Голова ради факультету Наталя КОРЖИК

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>курсова робота або аналоги</i>	Спеціальність (освітня програма) 028 Менеджмент соціокультурної діяльності ОПП Менеджмент культури	Рік підготовки:	
		4-й	-
Загальна кількість годин - 90	ОПП Менеджмент культури	Семестр	
		8-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 60	Ступінь: бакалавр	Лекції	
		12 год	-
		Практичні	
		18 год	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год	-
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання — 1/2

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна забезпечує спроможність здобувача вищої освіти вільно орієнтуватися у питаннях організації дозвілля в сучасній соціокультурній діяльності в комерційних та некомерційних установах культури; визначати мету, зміст, методи, форми, засоби дозвілдової діяльності в умовах розбудови інформаційного суспільства; прогнозування соціальних змін в результаті запровадження програм соціокультурної дозвілдової діяльності з різними соціальними суб'єктами з метою сприяння соціалізації, творчому розвитку різних груп населення. Здійснюється запровадження креативних дозвіллових соціокультурних практик шляхом управління ними на засадах сучасних концепцій менеджмента соціокультурної діяльності.

Статус дисципліни: курс за вибором.

Мета курсу: поглибити підготовку фахівців у сфері менеджменту культури з планування та організації соціально-культурних технологій в сфері дозвілля, сформуванню вмінь, реалізації та оцінюванню результатів соціокультурних технологій різного типу, виробити навички запровадження провідних форм дозвілля в соціокультурному просторі інформаційної доби.

Основні завдання курсу

Розвиток творчого потенціалу та емоційного інтелекту студентів.

Формування навичок професійної самопрезентації та особистої ефективності.

Подолання психологічних бар'єрів, таких як страх перед оцінкою та низька самооцінка.

Виховання лідерських якостей та навичок роботи в команді.

Розвиток здатності до ефективної комунікації, адаптації та корекції поведінки в різних соціальних ситуаціях.

Формування компетенцій, необхідних для успішного працевлаштування та професійного зростання.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна (відповідно до освітньо-професійної / освітньо-наукової програми).

Загальні компетентності	ЗК 18. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові) компетентності	ФК 3. Здатність визначати стратегічні пріоритети та аналізувати особливості місцевих, регіональних, національних та глобальних стратегій соціокультурного розвитку. ФК 4. Вміння використовувати адекватний професійний інструментарій для розробки та оперативного управління соціокультурними проектами ФК 13. Здатність розробляти соціокультурні проекти та забезпечувати їх операційну реалізацію ФК 16. Здатність створювати соціокультурні послуги.

Програмні результати навчання (відповідно до освітньо-професійної / освітньо-наукової програми).

Програмні результати навчання	ПРН2. Здатність аналізувати економічні, екологічні, правові, політичні, соціологічні, технологічні аспекти формування ринку культури. ПРН6. Здатність планувати, управляти та контролювати виконання поставлених завдань та прийнятих рішень. ПРН7. Здійснювати розподіл повноважень і відповідальності на основі їх делегування. ПРН11. Здатність виявляти, використовувати, інтерпретувати, критично аналізувати джерела інформації в області менеджменту соціокультурної сфери..
-------------------------------	--

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання та підсумкова форма контролю. Засобом оцінювання результатів навчання є результати виконання практичних завдань, відповідей на семінарах, реферати, презентації та відповідь на екзамені.

Критерії оцінювання результатів навчання за 100 бальною рейтинговою шкалою.

Критерії оцінювання результатів навчання:

«Відмінно», оцінка ЕСТ8 «А», 90 – 100 балів. Здобувач засвоїв матеріал в повному обсязі та вміє його застосовувати для вирішення практичних питань. Володіє термінами, логічно та послідовно викладає матеріал.

«Добре», оцінка ЕСТ8 «В», 82 – 89 балів. Здобувач достатньо повно володіє змістом дисципліни, але допускає окремі помилки при логічному викладенні матеріалу, що, тим не менш, дозволяє вільно користуватися надбаними навичками на практиці, приймати відповідні рішення.

«Добре», оцінка ЕСТ8 «С», 74 – 81 бал. Здобувач засвоїв основну частину теоретичного змісту дисципліни, але робить окремі помилки в викладенні матеріалу, в змісті теорії, окремих термінів. Завдання-рішення приймаються з незначними помилками.

«Задовільно», оцінка ЕСТ8 «Д», 64 – 73 бали. Здобувач засвоїв теоретичний матеріал, але має неточності в розумінні окремих тем та питань, що ускладнює йому пошук вірних відповідей при прийнятті рішень-завдань. Допускає окремі помилки у визначенні термінів.

«Задовільно», оцінка ЕСТ8 «Е», 60 – 63 бали. Здобувач не в повному обсязі засвоїв теоретичний матеріал, має складності з його практичним застосуванням, робить окремі помилки у викладенні базового матеріалу, у визначенні термінів. Але прийняття рішень здійснює у вірному напрямку, з окремими помилками.

«Незадовільно з можливістю повторного складання», оцінка ЕСТ8 «РХ», 35 – 59 балів. Здобувач засвоїв половину теоретичного матеріалу, набув окремі навички його практичного застосування, але не достатньо для прийняття відповідних рішень з поставлених перед ним питань, робить помилки в термінах.

«Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни», оцінка ЕСТ8 «Р», 0-34 бали. Здобувач засвоїв значно менше половини теоретичного матеріалу, не має навичок його практичного застосування за відсутністю відповідних знань.

Кількість тижнів для теоретичної підготовки, кількість розділів та тем: 10 тижнів, 10 тем

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Історія та сучасний стан розвитку сфери дозвілля як складової соціально-культурного простору

1. Генеза дозвіллевої діяльності у світовому та українському контексті.
2. Вплив соціальних, економічних та технологічних змін на розвиток дозвілля.
3. Інформаційне суспільство та новітні виклики у сфері дозвілля.

Тема 2. Поняття та класифікація соціально-культурних технологій в сфері дозвілля

1. Основні поняття: соціально-культурна технологія, дозвіллева практика, соціальна взаємодія.
2. Типологія соціально-культурних технологій дозвілля.
3. Особливості застосування різних технологій у соціокультурній сфері.

Тема 3. Специфіка розвитку практик дозвілля та її технологізація в сучасних умовах розвитку культури

1. Тенденції розвитку дозвілля в умовах глобалізації та цифровізації.
2. Вплив технологій на зміст і форми дозвіллевої діяльності.
3. Технологічний підхід до управління дозвіллевыми процесами.

Тема 4. Управлінські технології соціально-культурної дозвіллевої діяльності

1. Основи менеджменту соціокультурної дозвіллевої діяльності.
2. Методи стратегічного та тактичного управління.
3. Управління ресурсами та персоналом у сфері дозвілля.

Тема 5. Планування та реалізація культуротворчих технологій в сфері дозвілля

1. Роль культуротворчих технологій у формуванні духовних цінностей суспільства.
2. Технології створення креативного простору для дозвілля.

3. Взаємозв'язок культуротворчої діяльності з мистецькими та освітніми процесами.

Тема 6. Планування та реалізація рекреативно-оздоровчих технологій дозвілля

1. Рекреація як засіб збереження фізичного та психічного здоров'я.
2. Інноваційні оздоровчі технології у сфері дозвілля.
3. Організація спортивно-оздоровчих заходів у різних соціальних групах.

Тема 7. Планування та реалізація просвітніх технологій в сфері дозвілля

1. Роль просвітніх технологій у формуванні інтелектуального потенціалу суспільства.
2. Методики організації навчальних заходів у дозвіллевій сфері.
3. Інтерактивні та цифрові технології у просвітницькій діяльності.

Тема 8. Планування та реалізація святково-розважальних дозвіллевих практик

1. Технології організації масових святкових заходів.
2. Формати проведення розважальних заходів для різних вікових груп.
3. Інтерактивні та гейміфіковані підходи у святково-розважальній діяльності.

Тема 9. Планування та реалізація соціально-захисних та реабілітаційних технологій в сфері дозвілля

1. Дозвілля як засіб соціальної адаптації та реабілітації.
2. Технології роботи з уразливими категоріями населення.
3. Практики інклюзивного дозвілля та їх ефективність.

Тема 10. Планування та реалізація інноваційних дозвіллевих соціально-культурних технологій

1. Використання цифрових платформ та віртуальних середовищ у дозвіллевій діяльності.
2. Розвиток новітніх форм культурного дозвілля (VR, AR, онлайн-івенти).
3. Стратегії інтеграції інновацій у традиційні дозвіллеві практики.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		о	л	п	с	інд		с.р.	л	п	с	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні засади дозвіллевих технологій в соціально-культурній діяльності												
Тема 1. Історія та сучасний стан розвитку сфери дозвілля як складової соціально-культурного простору	11	1	4			6						
Тема 2. Поняття та класифікація соціально-культурних технологій в сфері дозвілля	11	1	4			6						
Тема 3. Специфіка розвитку практик дозвілля та її технологізація в сучасних умовах розвитку культури	9	1	2			6						
Разом за розділом 1	31	3	10			18						

Розділ 2. Методичні засади дозвіллевих соціально-культурних технологій												
Тема 4. Управлінські технології соціально-культурної дозвіллевої діяльності	9	2	1			6						
Тема 5. Планування та реалізація культуро творчих технологій в сфері дозвілля	9	2	1			6						
Тема 6. Планування та реалізація рекреативно-оздоровчих технологій дозвілля	9	1	2			6						
Тема 7. Планування та реалізація просвітніх технологій в сфері дозвілля	8	1	1			6						
Тема 8. Планування та реалізація святково-розважальних дозвіллевих практик	8	1	1			6						
Тема 9. Планування та реалізація соціально-захисних та реабілітаційних технологій в сфері дозвілля	8	1	1			6						
Тема 10. Планування та реалізація інноваційних дозвіллевих соціально-культурних технологій	8	1	1			6						
Разом за розділом 2	59	9	8			42						
Усього годин	90	12	18			60						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні характеристики сучасної індустрії дозвілля	4
2	Сутність соціально-культурних технологій	4
3	Специфіка класифікації соціокультурних технологій в індустрії дозвілля	2
4	Особливості організації та реалізації соціально-культурних технологій в індустрії дозвілля	1
5	Провідні умови оптимального здійснення технологічного процесу в індустрії дозвілля	1
6	Управлінські та культуро творчі технології в індустрії дозвілля: розробка схематизованого макету	2

7	Рекреація та оздоровлення як гуманістично-орієнтовані та комерціалізовані технології організації дозвілля: навчальна дискусія	1
8	Просвіта та гармонійний розвиток різних соціальних суб'єктів в індустрії дозвілля: метод обговорення проблемних ситуацій	1
9	Святкові та соціально захисні технології в дозвіллевій діяльності	1
10	Інноваційні технології соціально-культурної діяльності: застосування в індустрії дозвілля (онлайн-екскурсія)	1
Усього годин:		18

5. ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка креативної презентації сучасної індустрії дозвілля	6
2	Підготовка для розробки колажу з інфраструктури сучасної дозвіллевої сфери в складі соціокультурного простору	6
3	Пошукова діяльність з особливостей управлінських соціально-культурних технологій в індустрії дозвілля	6
4	Підготовка до інтерактивного заняття у формі квесту з проблематики культуротворчих технологій	6
5	Рекреація в індустрії дозвілля: підготовка до роботи з теми в малих групах	6
6	Пошукова діяльність з особливостей технологій формування здорового способу життя в індустрії дозвілля	6
7	Підготовка до розробки та проведення просвітнього тренінгу з формування дозвіллевих потреб	6
8	Підготовка до організації та проведення свята як спеціальної події	6
9	Соціально-захисні соціокультурні технології в сфері дозвілля: особливості реалізації та комерційна ефективність (підготовка реферату, карти дозвілля різних соціальних груп)	6
10	Пошукове заняття: традиції та інновації в індустрії дозвілля (презентація, узагальнення, порівняння)	6
Разом		60

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Методи навчання:

Пояснювально-ілюстративний: лекція, презентація

Репродуктивний: пояснення, діалогічна розповідь

Проблемного викладення: лекція-візуалізація, практичне заняття у формі прес-конференції

Частково-пошуковий: інтерактивна вправа "Моя позиція", навчальний тренінг

Дослідницький (проектно-орієнтований): аналіз та презентація термінологічного апарату аніматора, вправа "Закодоване поняття"

Форми поточного контролю: фронтальна бесіда, поточне тестування, оцінювання презентації, проведення навчального заходу.

Форми підсумкового контролю: іспит.

7.Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Поточне тестування та самостійна робота										За лік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

Розподіл балів за формами контролю:

- співбесіда – 1-2;
- індивідуальне опитування – 1-2;
- виконання самостійних завдань на вибір – 3-5;
- фронтальне опитування – 1-3;
- розв'язання аналітичних завдань – 1-3;
- виконання групових завдань 1-2;
- зарахування результатів неформальної освіти – за рішенням кафедри на основі заяви здобувача та наданих даних (до 10% загальної кількості балів, відведених на поточний контроль).

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю:

Залік– від 60 до 100 балів. (40 балів)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8.Методичне забезпечення

Пакет навчально-методичного забезпечення: робоча програма, конспект лекцій, методичні рекомендації до практичних занять, самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Питання до підсумкової форми контролю

1. Історія розвитку сфери дозвілля як складової соціально-культурного простору
2. Сучасний стан сфери дозвілля як складової соціально-культурного простору
3. Дослідження дозвілля в контексті різних наукових галузей за кордоном.
4. Параметри, функції і принципи дозвілля.

5. Поняття соціально-культурних технологій, складові технологічного процесу.
6. Класифікація соціокультурних технологій в дозвіллевій сфері.
7. Специфіка розвитку індустрії дозвілля в сучасних умовах розвитку культури
8. Технологізація індустрії дозвілля в соціокультурному просторі.
9. Управлінські технології соціально-культурної діяльності в індустрії дозвілля
10. Соціально-культурна діяльність як об'єкт управління.
11. Сутність, особливості та зміст менеджменту в соціально-культурній сфері.
12. Планування та реалізація культури творчих технологій
13. Технології розвитку туристично-екскурсійних маршрутів на базі історико-культурних об'єктів
14. Технології відродження традиційних форм соціокультурної діяльності
15. Планування та реалізація рекреативно-оздоровчих технологій
16. Організація рекреативної, ігрової, розважальної, фізкультурно-оздоровчої діяльності.
17. Планування та реалізація просвітніх технологій в сфері дозвілля
18. Організація самодіяльної художньої, науково-технічної, прикладної творчості та аматорського руху.
19. Планування та реалізація святково-розважальних технологій в індустрії дозвілля
20. Організація конкурсних, ігрових, художньо видовищних дозвіллевих програм.
21. Організація індивідуального, групового, сімейного туризму в індустрії дозвілля.
22. Планування та реалізація соціально-захисних технологій в індустрії дозвілля
23. Організація реабілітаційних технологій в індустрії дозвілля
24. Арттерапія і культуротерапія як необхідні складові елементи соціально-захисних технологій.
25. Планування та реалізація інноваційних соціально-культурних технологій в індустрії дозвілля.

9. Рекомендована література до курсу

Основна:

1. Бабенко Н. Б. Дозвілля сім'ї. Теоретичні та емпіричні аспекти : монографія / Н. Б. Бабенко. — Київ : ДАКККіМ, 2001. — 157 с.
2. Бабенко Н. Б. Соціологія вільного часу і дозвілля : навч. посіб. / Н. Б. Бабенко. — Київ : ДАКККіМ, 2006. — 196 с.
3. Бойко О. П. Культура дозвілля в суспільстві ризику : монографія / О. П. Бойко. — Суми : УАБС НБУ, 2011. — 285 с.
4. Бондаренко О. О. Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Бондаренко Ольга Олександрівна ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. — Суми, 2012. — 20 с.
5. Бочелюк В. Й. Дозвіллезнавство : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. — Київ : Центр навч. літ., 2006. — 208 с.
6. Бреславська Г. Б. Формування культури дозвілля студентів вищих педагогічних навчальних закладів засобами проєктів у позааудиторній роботі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / Бреславська Ганна Богданівна ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. — Умань, 2013. — 20 с.
7. Воловик А. Ф. Педагогіка дозвілля / Воловик А., Воловик В. — Харків, 1999. — 332 с.
8. Диба О. П. Педагогічні засади організації дозвілля дітей та молоді української діаспори : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.06 / Диба Олена Петрівна ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — Київ, 2005. — 21 с.

9. Дмитрук С. В. Розвиток креативності студентів в умовах дозвілля засобами туристських ігор : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.06. «Теорія, методика і орг. культ.-просвіт. діяльності» / Дмитрук Світлана Вікторівна ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — Київ, 2007. — 20 с.
10. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник / І. В. Петрова. — Київ : Кондор, 2005. — 408 с.
11. Петрова І. В. Дозвілля у теоретичних рефлексіях : монографія / Ірина Владиславівна Петрова. — Київ : НАКККіМ, 2012. — 296 с.
12. Цимбалюк Н. М. Інституціональна модернізація культурно-дозвіллевої сфери в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра соціол. наук : спец. 22.00.04 / Цимбалюк Наталія Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — Київ, 2005. — 40 с.
13. Шугурова Т. Л. Культурно-дозвіллева діяльність як чинник соціалізації студентської молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.05 / Шугурова Тетяна Леонтіївна ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. — Луганськ, 2014. — 20 с.

Допоміжна

14. Кірсанов В. В. Теоретико-методологічні та методичні засади педагогічної діагностики організації дозвілля : монографія / В. В. Кірсанов. — Київ : Альтпрес, 2006. — 352 с.
15. Малков Д. Ю. Соціалізація підлітків у клубних об'єднаннях за місцем проживання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 / Малков Дмитро Юрійович ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — Київ, 2005. — 20 с.
16. Петрова І. В. Особливості функціонування сфери дозвілля як соціально-культурного явища у другій половині ХХ ст. / І. В. Петрова // Вісн. Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. — 2011. — № 2. — С. 51–55.
17. Петрова І. В. Становлення та розвиток дозвілля як соціально-культурного явища в Україні: 20-ті роки ХХ ст. / І. В. Петрова // Вісн. Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. — 2009. — № 2. — С. 34–38.
18. Петрова І. Семантико-етимологічний аналіз дозвілля: культурологічний аспект [Електронний ресурс] / І. В. Петрова. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pki/2009_25/Petrova_I.V.pdf. — Назва з екрана.
19. Петрова І. В. Історія дозвілля: проблеми періодизації / І. В. Петрова // Вісн. Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. — 2009. — № 4. — С. 39–43.
20. Петрова І. В. Розвиток дозвілля як соціально-культурного явища у ХІХ ст. / І. В. Петрова // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зап. Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту : зб. наук. пр. — Рівне, 2011. — Вип. 17, т. 2.
21. Петрова І. В. Становлення та розвиток дозвілля як соціально-культурного явища в Античному Римі / І. В. Петрова // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. / Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2009. — Вип. 23. — С. 139–147.
22. Піча В. М. Культура вільного часу : (філос.-соціол. аналіз) / В. М. Піча. — Львів : Світ, 1990. — 152 с.
23. Пішун С. Г. Дозвіллевий простір студентської молоді як рекреаційний ресурс у міському середовищі / С. Г. Пішун // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. — 2012. — № 8. — С. 402–407.
24. Пішун С. Г. Сутність категорії дозвілля в теоретичних дослідженнях / С. Г. Пішун // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. — Запоріжжя, 2009. — Вип. 4. — С. 419–425.
25. Пішун С. Г. Характеристика специфіки дозвілля молоді / С. Г. Пішун // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. — Київ ; Житомир, 2004. — Кн. 1. — С. 319–323.
26. Про культуру [Електронний ресурс] : Закон України від 14 груд. 2010 р. № 2778 : станом на 28.12.2014 р. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>. — Назва з екрана.

27. Сидор І. П. Організаційно-педагогічні умови дозвіллевої діяльності студентів у педагогічних коледжах Великої Британії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Сидор Ірина Петрівна ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. — Тернопіль, 2010. — 20 с.
28. Скляр С. Ю. Соціокультурні трансформації дозвіллевого простору молоді в умовах суспільних перетворень в Україні / С. Ю. Скляр // Соціальні технології. — 2010. — № 10. — С. 206–214.
29. Устименко Л. М. Реалізація культурно-просвітнього потенціалу туризму в організації дозвілля молоді : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Устименко Л. М. — Київ, 2001. — 205 с.
30. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький [та ін.] ; за ред. Ю. П. Богуцького. — Київ : Знання, 2007. — 679 с.

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Мета – українська пошукова система. URL: <http://www.meta-ukraine.com>.
2. Пошукова система Google. URL: <http://www.google.com>.
3. Студентська бібліотека. URL: <http://studentbooks.com.ua/>
4. Електронна бібліотека КНЕУ. URL: http://lib.kneu.edu.ua/ua/e_resours_bibl/elek_bibl_lit/
5. Всеукраїнська електронна бібліотека. URL: <http://youalib.com/>